

10. Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

10.1. Utenriksøkonomi i 2007

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 391 milliarder kroner i 2007 ifølge foreløpige beregninger, se tabell 10.1. Dette er en oppgang på nesten 5 prosent i forhold til 2006. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 1 063 milliarder kroner, mens den samlede importen var 686 milliarder kroner. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga dermed et overskudd på 377 milliarder kroner i 2007, en liten nedgang fra året før. I 2007 ligger det an til et overskudd på rente- og stønadsbalansen for første gang siden 1953, da Marshall-hjelpen tilførte Norge valuta til finansiering av nødvendig import. Noen av størrelsene som omtales i teksten er fremskrevet for 4. kvartal 2007, noe som medfører økt usikkerhet i årsdata for 2007 for utenriksøkonomien.

Redusert handelsoverskudd for varer

Handelen med varer overfor utlandet ga et overskudd på 337 milliarder kroner i 2007, en nedgang på 27 milliarder kroner fra året før. Verdien av eksport av råolje og naturgass er nesten uendret fra 2006. Mens volumet av denne eksporten har blitt redusert de siste årene, førte sterk prisstigning på olje og gass til en kraftig vekst i eksportverdien frem til og med 2006. 2007 viser imidlertid en svakere prisoppgang, foreløpig anslått til kun 2,4 prosent. Norge eksporterte tradisjonelle varer for 303 milliarder kroner i 2007, en økning på 11,6 prosent fra året før. Det er de tradisjonelle varene som bidrar til å trekke opp verdien av total vareeksport. Blant tradisjonelle varer var det størst verdiøkning i eksport av metaller og verkstedprodukter. Verdiøkningen for metaller skyldtes en prisoppgang på 13,6 prosent og en volumøkning på 6 prosent, mens verdiøkningen for verkstedprodukter først og fremst skyldtes en volumøkning på 14,2 prosent.

Norge har også stor import av tradisjonelle varer, og i fjor økte denne med 12 prosent til 451 milliarder kroner, se tabell 10.1. En volumøkning på 8,2 prosent og en prisoppgang på 3,5 prosent forklarer denne verdiøkningen. Industriprodukter bidro mest til den økte importverdien av tradisjonelle varer. Blant industriproduktene var det verkstedprodukter og metaller som økte mest, med henholdsvis 18 og 13 milliarder kroner.

Vekst i overskuddet for tjenestehandel

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 41 milliarder kroner i 2007, 11 milliarder høyere enn i 2006.

Norge eksporterte tjenester for 250 milliarder kroner i fjor, en økning på 12,5 prosent fra året før. Fraktinntekter opptjent i utenriks sjøfart utgjorde den største tjenestegruppen med en verdi på 91 milliarder kroner i 2007, mens finans- og forretningstjenester var den nest største med 60 milliarder kroner. Begge disse tjenestegruppene økte bortimot 10 prosent fra året før. Blant andre tjenestegrupper som bidro til veksten i tjenesteeksporten finner vi leiarbeid, reparasjoner og bygge- og anleggstjenester.

Total import av tjenester steg med 17 milliarder kroner fra 2006, og utgjorde 209 milliarder kroner i 2007. Bak den økte importverdien finner vi en volumvekst på 5,8 prosent og en prisstigning på 2,9 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, ga det største enkeltbidraget til økningen i total tjenesteimport, med en oppgang på 8 milliarder kroner fra 2006. Denne verdiøkningen skyldtes først og fremst en økning i volum på 9,2 prosent.

Tabell 10.1. Driftsbalansen

	Milliarder kroner										Prosentvis endring fra 2006 til 2007		
	2006	2007	06:1	06:2	06:3	06:4	07:1	07:2	07:3	07:4	Verdi	Volum	Pris
Eksport	1 005,5	1 062,7	255,3	245,4	245,0	259,9	259,3	259,4	256,0	288,0	5,7	3,2	2,4
Tradisjonelle varer	271,5	303,0	64,7	66,4	65,7	74,7	75,9	74,8	70,4	81,9	11,6	9,0	2,4
Råolje og naturgass	498,4	498,0	136,3	122,0	119,1	121,0	122,2	120,1	118,5	137,1	-0,1	-2,4	2,4
Skip, oljeplattformer og fly	13,9	12,3	3,4	1,9	3,5	5,1	2,6	4,0	3,6	2,2	-11,1	-0,7	-10,5
Tjenester	221,8	249,5	50,9	55,0	56,7	59,2	58,6	60,5	63,5	66,9	12,5	7,3	4,9
Import	612,1	685,5	138,7	149,7	156,7	167,1	161,1	169,6	172,5	182,2	12,0	8,6	3,1
Tradisjonelle varer	403,2	451,4	95,2	96,2	96,8	114,9	111,7	112,9	107,1	119,7	12,0	8,2	3,5
Råolje	2,2	5,5	0,7	0,3	0,3	1,0	0,8	2,2	0,8	1,7	150,7	145,4	2,1
Skip, oljeplattformer og fly	14,8	19,8	3,3	5,6	3,9	2,1	2,8	3,3	5,8	7,8	33,1	35,9	-2,1
Tjenester	191,9	208,8	39,5	47,6	55,7	49,2	45,7	51,2	58,8	53,1	8,8	5,8	2,9
Vare- og tjenestebalansen	393,3	377,2	116,6	95,7	88,3	92,8	98,2	89,7	83,5	105,8	-4,1		
Rente- og stønadsbalansen	-20,0	13,3	-33,4	-2,6	8,7	7,3	-11,9	-11,6	17,8	19,0			
Driftsbalansen	373,4	390,6	83,2	93,0	97,0	100,1	86,3	78,1	101,3	124,8	4,6		

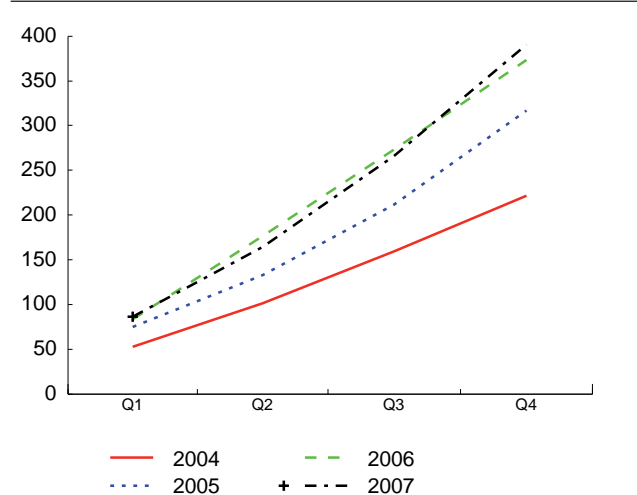
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Underskudd på rente- og stønadsbalansen snudd til overskudd

På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekter. Den første kategorien er lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og lønn til utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. Eksempler på det siste er utenlandsk arbeidskraft som ansettes på korttidsoppdrag i Norge av norske bedrifter, og utenlandske sjøfolk om bord på norske skip. Den andre kategorien er løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den siste kategorien er løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjenyttelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand.

Foreløpige beregninger viser at underskuddet på 20 milliarder kroner på rente- og stønadsbalansen i 2006 er snudd til et overskudd på 13 milliarder i 2007, se tabell 10.1. Inntekter fra utlandet økte med 29 prosent og var i alt på 283 milliarder kroner. Det var spesielt aksjeutbytte og renteinntekter som bidro til å trekke opp de totale inntektene fra utlandet. Totale utgifter overfor utlandet økte med 13 prosent, og endte på 270 milliarder kroner i 2007. På utgiftssiden økte lønnsutgifter til utlandet mer enn 50 prosent.

Figur 10.1. Akkumulert driftsbalanse, kvartalsvis. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekter fra Norges beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste var 96 milliarder kroner i 2007. Dette var 24 prosent høyere enn året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 86 milliarder kroner, en nedgang på 1 milliard fra året før. Det betyr at bildet fra 2006 er snudd: Norske

Boks 10.1. Utenriksregnskap

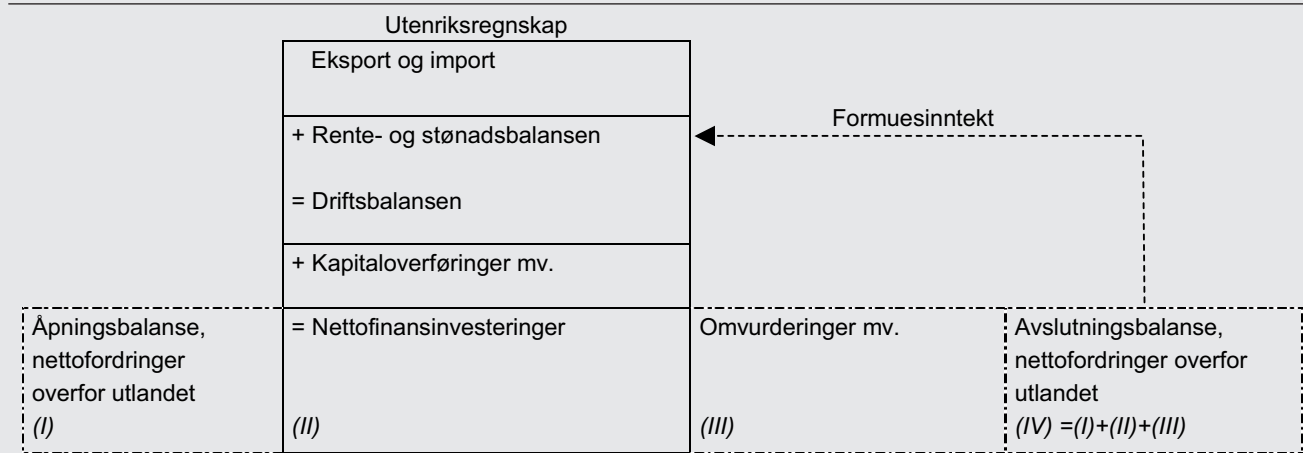
Utenriksregnskapet (UR) viser de økonomiske transaksjonene mellom Norge og utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av blant annet renter og stønader overfor utlandet, gir resultatet på driftsbalansen. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter etc.). Netto resultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges nettofinansinvesteringer overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kort-siktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks

internasjonale reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldo-posten nettofinansinvestering.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Denne statistikken presenteres under betegnelsen Internasjonal Investeringsposisjon (IIP). Figuren nedenfor illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet. Beholdning av fordringer og gjeld kan endre seg enten gjennom transaksjonene eller gjennom omvurderinger på grunn av svingninger i valutakurser og pris på markedspapirer, eller regnskapsmessige opp- eller nedskrivninger.

Utenriksregnskapet og Norges beholdning av fordringer og gjeld

investorer tok ut større aksjeutbytte og reinvesterte mer fortjeneste i utlandet enn det utenlandske eiere gjorde i Norge. Norge hadde også høyere renteinntekter fra utlandet enn hva utlendinger hadde fra Norge. Rentetransaksjonene ga et overskudd på 42 milliarder kroner i 2007, som er 24 milliarder mer enn året før.

Siden midten av 1990-tallet og frem til og med 2006 hadde Norge underskudd på rente- og stønadsbalansen samtidig som landet hadde netto fordringer på utlandet. Det er flere årsaker til dette. For det første inkluderer rente- og stønadsbalansen som tidligere nevnt andre strømmer enn inntekter og utgifter knyttet til fordringer og gjeld, for eksempel bistandsoverføringer. For det andre omfatter ikke rente- og stønadsbalansen avkastning på investeringer i form av rene pris- og kursgevinster. Disse føres i nasjonal- og utenriksregnskapet som omvurderinger.

Ser vi på rene formuesinntekter og -utgifter, dvs. renter, utbytte og reinvestert fortjeneste, hadde Norge også her netto utgifter overfor utlandet i flere år etter at nettofordringene ble positive. Dette reflekterer at utlendinger har hatt en høyere gjennomsnittlig avkastning på sine investeringer i Norge enn den gjennomsnittsavkastningen som Norge oppnår på sine plasseringer i utlandet. Dette kan i stor grad forklares ved utlendingers eierskap i norsk oljevirkosomhet, og må ikke tolkes dit hen at nordmenn er dårligere investorer enn andre. Sammenligninger med andre land viser at Norge oppnår minst like høy avkastning på sine totale utenlandsinvesteringer som det andre land gjør. I 2007 ble underskuddet på rente- og stønadsbalansen omsider snudd til et overskudd, og denne utviklingen må sees i lys av de økte nettofordringene Norge har på utlandet.

10.2. Finanstransaksjoner og fordringer og gjeld overfor utlandet

Finanstransaksjoner overfor utlandet

Norges netto finansinvestering overfor utlandet var på 264 milliarder kroner de tre første kvartalene av 2007, en nedgang på 9 milliarder fra samme periode året før (tall for hele 2007 foreligger ikke ennå).

Nettofinansinvesteringen overfor utlandet tilsvarende overskuddet på driftsbalansen pluss netto kapitaloverføringer og netto anskaffelser av patenter etc. Tabell 10.2 viser hvordan finansinvesteringene fordeler seg på ulike kategorier, mens tabell 10.3 viser beholdningen av de samme typer investeringer ved utgangen av året.

Bruttoinvesteringene i utlandet er dominert av plasseringen av Statens pensjonsfond - Utland. Fondsmidlene blir plassert både som porteføljeinvesteringer (aksjer og obligasjoner) og som innskudd og utlån. Samlet plassering i fordringsobjekter var i 1.-3. kvartal 2007 på 389 milliarder kroner, noe som utgjorde 62 prosent av de samlede norske bruttoinvesteringer i utlandet. 203 milliarder kroner ble plassert som porteføljeinvesteringer og 162 milliarder kroner som utlån. Av plasseringstekniske årsaker tar pensjonsfondet også opp store

Tabell 10.2. **Finansregnskapets hovedposter. Transaksjoner i milliarder kroner**

	2005	2006	1.-3. kvartal 2007
Norske investeringer i utlandet	655	1099	631
Direkteinvesteringer	141	131	59
Porteføljeinvesteringer	242	731	265
Andre finansinvesteringer	243	202	283
Internasjonale reserver	29	34	24
Utenlandske investeringer i Norge	380	805	439
Direkteinvesteringer	33	43	-42
Porteføljeinvesteringer	210	249	143
Andre investeringer	137	513	338
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	40	79	72
Netto finansinvesteringer totalt	315	373	264
Omvurderinger, netto	73	-67	-180
Endring i Norges nettofordringer	388	306	84

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.3. **Fordringer og gjeld overfor utlandet (IIP¹) ved utgangen av hvert år, 2004-2006. Beholdninger i milliarder kroner**

	2004	2005	2006
Fordringer i alt	3 016	3 849	4 990
Direkteinvesteringer i utlandet	537	649	748
Porteføljeinvesteringer	1 522	1 900	2 724
Statens pensjonsfond - Utland	1 039	1 259	1 887
Andre investeringer	686	982	1 164
Statens pensjonsfond - Utland	389	583	627
Internasjonale reserver	271	319	354
Gjeld i alt	2 258	2 726	3 657
Direkteinvesteringer i Norge	514	552	623
Porteføljeinvesteringer	792	1 071	1 436
Andre investeringer	954	1 103	1 599
Statens pensjonsfond - Utland	412	442	730
Netto fordringer	757	1 123	1 332

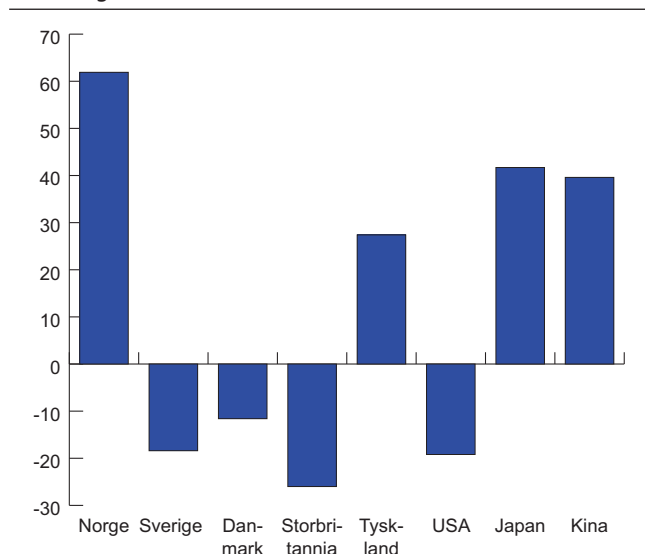
¹ Norges internasjonale investeringsposisjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

lån, slik at fondets nettoplassering i utlandet var på 272 milliarder kroner i denne perioden, altså om lag som Norges samlede nettofinansinvestering.

Norske direkteinvesteringer i utlandet var i 1.-3. kvartal 2007 på 59 milliarder kroner, ned fra 88 milliarder i samme periode i 2006. Nedgangen gjaldt både aksjer og annen kapital. Direkteinvesteringer er i hovedsak knyttet til ikke-finansielle foretak (se omtale nedenfor).

Utlandets bruttoinvesteringer i Norge utgjorde 439 milliarder kroner de tre første kvartalene av 2007. Bankene mottok innskudd og kortsiktige lån (utover sertifikatlån) på 144 milliarder kroner, mens kredittforetak tok opp obligasjonslån for 70 milliarder. Statens pensjonsfonds låneopptak var også på 70 milliarder kroner. Det er verd å merke seg at bankenes

Figur 10.2. **Nettofordringer overfor utlandet i prosent av BNP for utvalgte land**

Kilde: Det internasjonale valutafondet (IMF).

nettoopptak av obligasjonslån i utlandet gikk ned fra 98 milliarder kroner i 1.-3. kvartal 2006 til bare 10 milliarder kroner i samme periode i 2007. Samtidig fortsatte veksten i innskudd (inkludert kortsiktige lån) fra utlandet. Lån i utlandet er en viktig kilde for finansiering av bankenes innenlandske utlån, og obligasjonslån spilte altså en mye mindre rolle som finansieringskilde i 2007 enn i 2006.

Utenlandske direkteinvesteringer i Norge var negativ i 1.-3. kvartal 2007, men mindre negativ enn i 2006. Negativ investering betyr at avviking/tilbakebetaling av tidligere direkteinvesteringer var større enn nye investeringer og tilførsel av ny kapital.

Fordringer og gjeld overfor utlandet

Norges internasjonale investeringsposisjon (IIP) utgjør det beholdningsmessige motstykket til transaksjonene og omvurderingene i finansregnskapet i utenriksregnskapet (UR). IIP viser fordringer og gjeld overfor utlandet etter samme definisjoner og med samme oppdeling som finansregnskapet. IIP produseres imidlertid bare årlig, og siste publiserte tall er derfor pr. utgangen av 2006. IIP er foreløpig ikke helt konsistent med UR på grunn av annen kildebruk i IIP, men målsettingen er at transaksjoner og omvurderinger i UR (tabell 10.2) skal være lik beholdningsendringene i IIP (tabell 10.3).

Ved utgangen av 2006 var Norges brutto fordringer på 4 990 milliarder kroner, mens brutto gjeld var på 3 657 milliarder kroner. Det innebærer at Norges netto fordringer på utlandet var 1 332 milliarder kroner, en økning på 19 prosent fra 2005. I 2006 utgjorde nettofordringene hele 63 prosent av BNP, noe som er en svært gunstig investeringsposisjon sammenlignet med de fleste land. I figur 10.2 er det kun Tyskland som ved siden av Norge har positive nettofordringer blant vestlige land, men Japan og Kina er også land med store nettofordringer målt som andel av BNP.

IIP (og UR) er inndelt i fire kategorier. En av disse er direkteinvesteringer, som er langsiktige investeringer med tanke på innflytelse over foretaket det er investert i. Av praktiske årsaker er grensen satt i form av minimum 20 prosent eierandel av aksjekapitalen i foretaket. Beholdningen av norske direkteinvesteringer i utlandet var 748 milliarder kroner ved utgangen av 2006, mens beholdningen av utenlandske direkteinvesteringer i Norge var 623 milliarder. Direkteinvesteringer omfatter både aksjer/andeler og annen kapital, sistnevnte hovedsakelig i form av konsernlån. Selv om endringene i direkteinvesteringene kan variere en del fra år til år, er tendensen en rask økning i pakt med globaliseringen. Noe av økningen kan imidlertid tilskrives forbedrede beregningsmetoder.

En annen kategori er porteføljeinvesteringer. Dette er investeringer i verdipapirer som ikke er omfattet av direkteinvesteringer eller internasjonale reserver (se under). Beholdningen av porteføljeinvesteringene er dominert av verdipapirplasseringen av Statens pensjonsfond - Utland. Av Norges samlede porteføljeinvesteringer på 2 724 milliarder kroner utgjorde pensjonsfondets plasseringer 1 886 milliarder kroner. Dette fordeler seg på 719 milliarder kroner i aksjer og 1 167 milliarder kroner i obligasjoner. Andre sektorer med betydelige porteføljeinvesteringer i utlandet er forsikringselskaper, verdipapirfond, banker og kredittforetak. Beholdningen av utlandets porteføljeinvesteringer i Norge var 1 436 milliarder kroner ved utgangen av 2006. Aksjegjelden er i stor grad knyttet til utlendingers eie av minoritetsandeler i norske ikke-finansielle foretak. Obligasjons- og sertifikatgjelden til utlandet er dominert av verdipapirlån lagt ut i utlandet. De viktigste låntakersektorene er bankene (367 milliarder kroner) og kredittforetak (253 milliarder kroner). Dette har sammenheng med at banker og kredittforetak i stor grad finansierer innenlandske utlån med lån i utlandet.

Internasjonale reserver består av Norges Banks valuta-reserver og fordringer på IMF. Reservene var tidligere relativt større og mer likvide enn i dag, noe som har sammenheng med at Norges Bank normalt ikke lenger intervensjoner i valutamarkedet. Ved utgangen av 2006 utgjorde de internasjonale reservene 354 milliarder kroner.

Den siste kategorien er "andre investeringer", som omfatter fordringer og gjeld som ikke er med i de tre øvrige kategoriene. De viktigste finansobjektene er innskudd og utlån/lån. Bankinnskudd på gjeldssiden inkluderer norske bankers kortsiktige lån i utlandet, og omfatter følgelig mer enn innskudd i vanlig forstand. Ved utgangen av 2006 utgjorde beholdningen av utlandets innskudd i norske banker 417 milliarder kroner. Bankene dekker i tillegg langsiktige finansieringsbehov gjennom obligasjonslån, jf. porteføljeinvesteringene. Utlån og lån omfatter banklån, verdipapirlån, konsernlån og repoavtaler (lån med sikkerhet i verdipapirer). Konsernlån inngår i direkteinvesteringer, mens verdipapirlån inngår i porteføljeinvesteringer, jf. omtale over. I

plasseringen av Statens pensjonsfond – Utland brukes repolån i stor grad, og statsforvaltningen er blitt den sektoren som har størst utlån til og lån fra utlandet. Ved utgangen av 2006 utgjorde pensjonsfondets utlån og lån hhv. 620 og 728 milliarder kroner. Sistnevnte gir ikke uttrykk for noe reelt lånebehov, men inngår som en del av pensjonsfondets investeringsstrategi.

Ved utgangen av 3. kvartal 2007 var Statens pensjonsfond - Utland vokst til 1 932 milliarder kroner, mot 1 784 milliarder kroner ved utgangen av 2006.

10.3. Bruttonasjonalprodukt, disponibel inntekt og sparing

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskaping som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og som avkastning på kapital som er skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt skapt i næringen med tillegg for eventuelle næringsubsidier, og med fratrukk for kapital slit, lønnskostnader og næringskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet på næringsnivå. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) for Norge i 2007 på 2 289 milliarder kroner målt i løpende priser, se tabell 10.4. Dette er 5,9 prosent høyere enn året før. BNP økte i volum med 3,5 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 2,3 prosent. Prisveksten var dermed merkbart lavere enn i 2006, da oppgangen i oljeprisen dro den samlede prisveksten opp.

Kapital slitet for 2007 er beregnet til 293 milliarder kroner, 9 prosent over nivået i 2006. Netto produksjonskatter og -subsidiær økte med 14 milliarder kroner, eller 6 prosent. Totale lønnskostnader i 2007 er beregnet til 973 milliarder kroner, en vekst på 10,2 prosent fra året før. Det totale driftsresultatet i 2007 kan dermed foreløpig anslås til 785 milliarder kroner, det samme som året før.

Den svake utviklingen i samlet driftsresultat i Norge i fjor skyldes hovedsaklig nedgangen i petroleumsproduksjonen kombinert med omtrent uendrede olje- og gasspriser. For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, viser derimot de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet vokste med 5,2 prosent. Bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge økte med 133 milliarder kroner, mens kapital slit, netto produksjonskatter og lønnskostnader til sammen økte med 116 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, dvs. lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 53,8 prosent i 2007, 0,8 prosentpoeng høyere enn året før.

Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalproduktet fratrukket både kapital slit (netto

Tabell 10.4. Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter

	2006	2007	Endring fra 2006 til 2007	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	2 162	2 289	127	5,9
Kapital slit	270	293	24	8,7
Netto produksjonskatter	225	239	14	6,1
Lønnskostnader	883	973	90	10,2
Driftsresultat	785	785	0	0,0
Fastlands-Norge				
Bruttonasjonalprodukt	1 576	1 709	133	8,4
Kapital slit	183	198	15	8,2
Netto produksjonskatter	219	235	17	7,6
Lønnskostnader	836	920	84	10,0
Driftsresultat	338	355	17	5,2

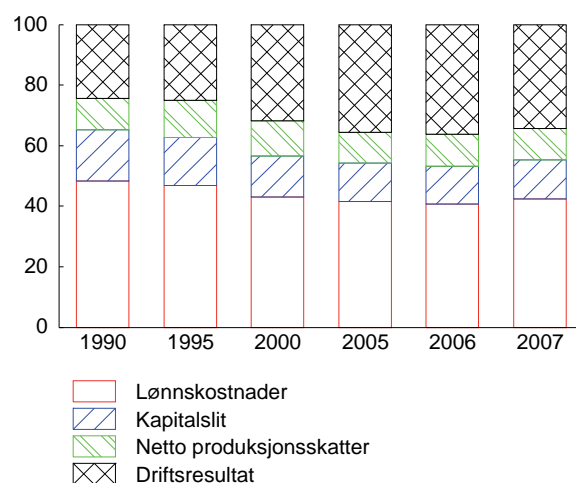
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 10.5. Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før. Prosent

	2004	2005	2006	2007
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	8,0	11,0	7,4	5,1
Bidrag fra:				
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet	0,1	-1,0	-1,3	-1,3
Produksjonsvekst ellers	4,0	3,8	3,5	4,6
Endring i bytteforholdet generelt	4,2	7,6	6,1	0,0
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	3,8	6,5	5,0	-0,1
Endring i rente- og stønadsbalansen	-0,2	0,7	-0,9	1,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.3. Inntektskomponenter i BNP. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

nasjonalprodukt) og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (blant annet bistand). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2007 er foreløpig anslått til 2 009 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 2 289 milliarder kroner.

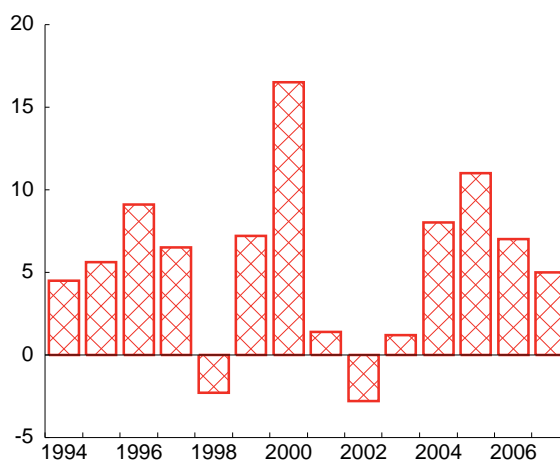
Ved å justere for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, får vi frem endring i disponible realinntekt. Foreløpige beregninger viser at Norges disponible realinntekt vokste med 5 prosent fra 2006 til 2007, det fjerde året på rad med relativt sterk inntektsvekst. Vekst i landets totale produksjonsvolum bidro med 3,3 prosentpoeng til denne veksten. Mens petroleumsvirksomheten isolert sett dro realinntekten ned med 1,3 prosent sammenlignet med 2006, var bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet en økning på 4,6 prosentpoeng.

Bytteforholdet overfor utlandet måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet. Det innebærer at det skal mindre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Fra 2006 til 2007 beveget prisene på eksport- og importvarer seg relativt likt samlet sett. Bytteforholdet overfor utlandet endret seg dermed lite og påvirket i liten grad endringen i Norges disponible realinntekt. Tidligere års underskudd på rente- og stønadsbalansen ble i 2007 snudd til et overskudd, og ifølge foreløpige beregninger bidro dette med 1,8 prosentpoeng til økt disponible realinntekt i fjor.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponible inntekt. I løpet av de siste 30 årene av forrige århundre varierte sparingen mellom 9 og 20 prosent. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte sparingen rundt knapt 15 prosent.

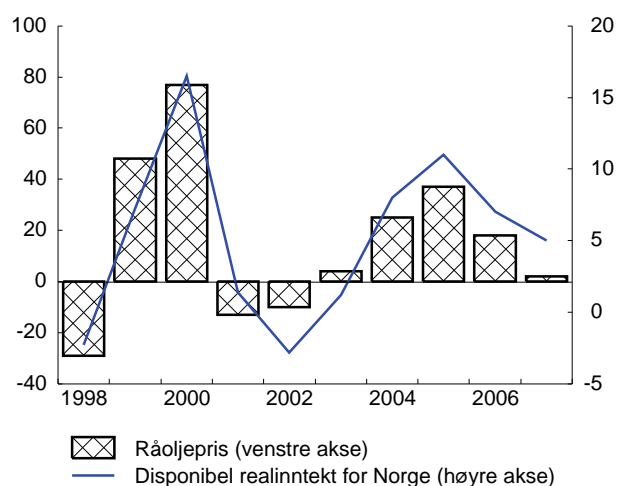
I år 2000 var Norges sparing 26 prosent, høyere enn noen gang tidligere. Spareraten har siden holdt seg høy, med en foreløpig topp i 2006 på nesten 31 prosent. De første beregningene for 2007 viser en sparing for Norge på samme nivå som i 2006. I nasjonalregnskapet posteres verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond - Utland (tidligere Petroleumsfondet). Dersom utvinning av olje og gass hadde blitt betraktet som omplassering av formue, ville man sett en betydelig lavere sparing.

Figur 10.4. Vekst i disponible realinntekt. Prosent

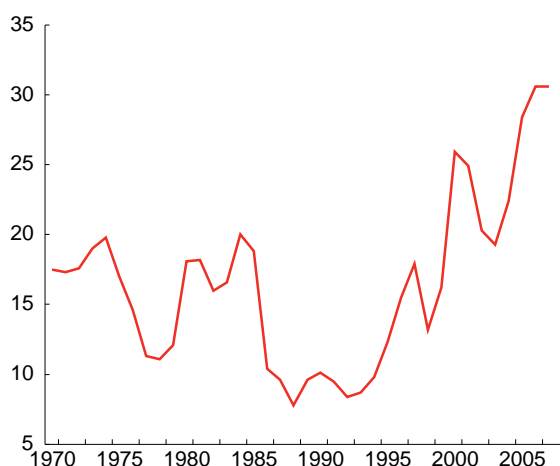
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.5. Vekst i råoljepris og disponible realinntekt for Norge. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 10.6. Sparerate for Norge. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Temaboks 10.1. **Fortsatt økt import fra Asia og Øst-Europa**

Importen fra asiatiske land har økt kraftig de siste årene. Norske forbrukere tjener på økt import fra lavkostland i form av billigere klær, sko og forbrukerelektronikk. Samtidig blir det også importert mer teknologivarer fra disse landene til synkende priser. For næringslivet betyr dette bedre tilgang på billige produksjonsfaktorer slik som datamaskiner og telekommunikasjonsapparater. På den andre siden møter de norske produsentene økt konkurranse fra utlandet, spesielt hvis kostnadene også stiger i et stramt arbeidsmarked her hjemme. Dette vil på sikt kunne kreve omstillinger i næringslivet. Lav importpris og høy produktivitetsvekst har samlet gitt lav prisstigning i Norge, noe som i neste omgang medfører lavere renter enn vi ellers ville hatt.

Den samlede importen av varer utenom skip og oljeplattformer var i 2007 på 461 milliarder kroner, en økning på nesten 14 prosent fra 2006 (se tabell 1). Dette er en tredobling av importverdien sammenlignet med 1990. Importen fra Asia økte med 10 prosent til 58,1 milliarder kroner, en noe svakere vekst enn året før. Dette skyldes blant annet en nedgang i importen fra Japan, Sør-Korea og Hong Kong, som til sammen står for omtrent en firedel av vareimporten fra Asia. Samtidig steg importen fra India, Taiwan og Thailand med over 10 prosent. Sett bort fra Kina økte importen fra asiatiske land med kun 2 prosent.

Nitti prosent av importveksten fra Asia gjaldt varer fra Kina. Etter innvilget WTO-medlemskap i 2001 økte Kinas rolle som eksportør på verdensmarkedet betraktelig. Kinesisk import til Norge er mer enn tredoblet fra år 2000. Den største varegruppen Norge importerer fra Kina er klær og tilbehør (se tabell 2). Utviklingen i klesimporten viser hvordan et åpnere verdensmarked har påvirket Norges handelsmønster. I 1990 ble tre fjerdedeler av alle norske klær importert fra

Europa. I 2005 overtok Asia, med Kina i spissen, som ledende eksportør av klær til Norge. I dag kommer 40 prosent av alle importerte klær fra Kina.

Handelen med Kina er imidlertid blitt mer sammensatt. I tillegg til tekstiler blir det nå importert store mengder teknologivarer fra Kina. Dette skyldes blant annet at Kina drar nytte av spesialiseringen mellom landene. I 2007 ble det importert 333 000 bærbare datamaskiner fra Kina, nesten en fordobling fra året før. Sammen med Taiwan og Irland stod Kina for produksjonen av 71 prosent av alle importerte bærbare datamaskiner til Norge i fjor. Et annet eksempel er mobiltelefoner. I 2007 var nesten hver tredje mobiltelefon solgt i Norge importert fra Kina.

Importen fra Øst-Europa er fortsatt beskjeden sammenlignet med resten av Europa, men øker betraktelig. Importen fra Polen steg med 21 prosent fra 2006 til 2007, og det var særlig importen av metallvarer og kjøretøy som økte. Varer fra Baltikum (Estland, Latvia og Litauen) utgjorde til sammen kun to prosent av norsk import fra Europa i 2007, men økte med 30 prosent fra året før. Verdien av importen fra Baltikum er nå fire ganger så stor som i 2000. Importen fra Tsjekkia økte nesten 40 prosent fra 2006 til 2007. Dette skyldes blant annet en økning i importen av personbiler derfra.

Amerikanske dollar var oppgjørsværdien for 41 prosent av importverdien av kinesiske varer (utenom skip og oljeplattformer) i fjor. Kronen styrket seg mer enn 9 prosent i forhold til amerikanske dollar fra 2006 til 2007, noe som har bidratt til å gjøre import fra Kina noe billigere. For resten av verden var amerikanske dollar oppgjørsværdi for 21 prosent av importen, mens euro stod for 35 prosent.

Tabell 1. **Import av varer utenom skip og oljeplattformer, i alt og utvalgte land. Endring fra foregående år**

	Millioner kroner			Prosent endring		Andel. Prosent	
	2005	2006	2007	2006	2007	2006	2007
I alt	350 914	405 056	460 554	15,4	13,7	100,0	100,0
Kina	19 110	23 100	27 834	20,9	20,5	5,7	6,0
Polen	5 986	8 027	9 752	34,1	21,5	2,0	2,1
Tsjekkia	2 602	3 145	4 385	20,9	39,4	0,8	1,0
Baltikum	4 343	5 488	7 115	26,4	29,7	1,4	1,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. **Import av varer fra Kina og andre land. Utvalgte varegrupper**

SITC	Kina 2007 Millioner kroner	Kinas andel av total import		Endring fra 2006 til 2007	
		2006 Prosent	2007 Prosent	Kina Prosent	Andre land Prosent
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	11 029	5,6	6,2	24,6	11,9
<i>herav:</i>					
75 Kontormaskiner, EDB-utstyr	3 845	21,2	23,4	8,6	-4,7
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	3 911	16,8	20,6	39,1	7,8
77 Elektriske maskiner og apparater	1 704	6,3	7,0	29,5	15,0
8 Ferdige varer	11 751	17,2	17,5	11,9	9,6
<i>herav:</i>					
84 Klær og tilbehør	5 305	38,8	39,7	8,0	3,9
85 Fottøy	1 077	29,2	32,5	18,9	1,9
89 Forskjellige ferdige varer	2 651	11,6	12,0	13,9	9,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.